

BİŞR-İ HÂFÎ HAZRETLERİ (1)*

*Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.
Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*

El-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh, alâ küli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîne muhammedini'l-mustafe'l-mahmûdü'l-muhtâri'l-emîn... Ve âlihî, ve sahibihî, ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, sevgisi, rahmeti, lütfu, ihsânı, ikrâmı dünyada, ahirette sizlere nasib ve müyesser olsun... İki cihanda aziz ve bahtiyâr olun...

Sâlihlerin anıldığı yere rahmet-i Rahmân nüzûl eder. Sâlihlerin anıldığı yerlere bile, Allah rahmetini erdirir diye, sâlih insanların hayatlarını *Tabakâtü's-Sûfiyye kitabından okuyoruz. Sözlerinden de istifade ederiz diye düşünüyoruz. O büyükler hem alim, hem fâzıl, hem kâmil insanlar... Davranışları da bize örnek olur, sözleri de bize rehber olur, ı ışık tutar diye, o bakımdan okuyoruz.*

Bu kitabın okunmasına başlamadan önce, başta Peygamber SAS Efendimiz olmak üzere; cümle enbiyâ ve mürselînin, Peygamber Efendimiz'den Hocamız Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar gelmiş geçmiş bütün pirlерimizin, turuk-u aliyye silsilemiz mensubu sâdâtımızın, meşâyihimizin,

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

halifelerinin, müridlerinin ruhlarına, bu terceme-i hallerini okuduğumuz mübareklerin ruhlarına;

Bu kitabı yazan Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin ruhuna, içinde ismi geçen mübareklerin ruhlarına; bu dersi okuduğumuz şu Mustafa Selâmi Efendi Tekkesi'nin bânîsi Mustafa Selâmi Efendi'nin ve çevresinde medfun bulunanların ruhlarına;

Bu beldeyi Efendimiz'in işaretiyle fethetmek üzere gelmiş olan sahabe-i kiramın meşhurlarından Ebû Eyyüb el-Ensâri ve İstanbul'da medfun bulunan diğer sahabe-i kiram *rıdvânu'llâhi teâlâ aleyhim ecmaîn hazerâtının ruhlarına; bu civarda medfun bulunan meşhur şahısların, evliyaullahın, Abdül'ehad-ı Nûrî Hazretleri'nin ruhuna;*

Uzaktan yakından bu derse iştirak için gelmiş olan siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş bütün sevdiklerinin ruhlarına; fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına; sair mü'minîn ü mü'minâtın ruhlarına, dereceleri üzere bizden birer hediye-i Kur'âniye olsun diye bir Fâtiha, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım:

.....

a. Bişr el-Hâfî Hakkında Bilgi

Sıra terâcüm-i ahvâlden dördüncüsü: Bişrünü'l-Hâfî, Bişr el- Hâfî Hazretleri'ne geldi.

بِشْرُ الْحَافِي

(Bişrünü'l-hàfî) Bişr; özel isim fakat tenvinli; Bişrün veya Bişren veya Bişrin olur. El-Hàfî de özel isim olduğu için, sıfat-ı ma'rife geldiğinden, el-Hàfi diye gelmiş. Bişrünü'l-Hàfî veya vakfedeceksek orada, duracaksak Bişr el-Hàfî; böyle yazmak lâzım veya öteki türlü yazmak lâzım!

Ama İranlılar elif-lâm kullanmıyorlar, Bişr-i Hàfî derler. Yâni, Rüstem-i Zal gibi veyahut dil-i mecnun gibi, i ile bağlarlar İranlılar. Biz de biraz onlardan etkilenmiş oluyoruz dil bakımından. Biz de Bişr-i Hàfi diyoruz ama, Hàfi sıfatıdır, özel ismin sıfatı elif-lâmlı gelir. El-Hàfî diyor Araplar doğru, fasih olarak.

Hàfî demek, ayağı çıplak demek. Ayağı pabuçsuz, çıplak demek... Tabii bu yoksulluktan, fakirlikten oluyor. İnsan baş açık, yalın ayak oluyor. Bilmiyorum o mübarek zâta el-Hàfî sıfatı niye verilmiş? Ayağı çıplak, pabuçsuz, yâni zavallı. Bakalım belki bir izahat gelir ilerdeki satırlarda.

وَمِنْهُمْ بَشْرُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ
عَطَاءِ بْنِ هِلَالِ بْنِ مَاهَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِي

(Ve minhüm) Yâni o evliyaullahtan, o Tabakâtü's-Sûfiyye'de ismi anlatılacak, hayatı anlatılacak olan kişilerden birisi de odur, onlardandır. Kim?

(Bişrü'bnü el-hârîsi'bni abdi'r-rahmâni'bni atâi'bni hilâli'bni mâhâni'bni abdi'llâh el-hàfî.) Epeyce dede adı tesbit etmiş parantez

içinde. Kitabı neşreden Nûreddin ibn-i Şureybe, çok alim bir şahıs. Yazmak ayrı, neşretmek de ayrı bir hünerdir. Çok güzel! Parantez açmış oraya, eklemiş bir yerlerden... (Bişrû'bnü el-hârîsi'bni mâhâni'bni abdi'llâh el-hâfî.) diyecekti, fakat o bir yerlerden mâlûmat bulmuş, oraya, parantez içinde eklemiş. Başka, büyük dedelerinin ismini de yazmış.

Yâni, Abdullah oğlu Mâhân oğlu Hilâl oğlu Ata' oğlu Abdurrahman oğlu Haris oğlu Bişr... Bu zât-ı muhteremin soyu, sopu, senedi bu.

El-Hâfî sıfatıdır dedik, ismi Bişr'dir, babasının adı da el-Hâris imiş.

كَذَلِكَ ذَكَرَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ خَشْرَمٍ
فِيمَا أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ النُّوْشَرِيُّ عَنِ بْنِ
مَخْلَدٍ عَنْهُ

(Kezâlike zekerehû abdü'r-rahmânü'bnü aliyyi'bni haşram, fîmâ ahberanâ ahmedü'bnü mansûr en-nûşerî ani'bni muhalled, anhu.)
“İsminin böyle olduğunu bize Abdurrahman ibn-i Ali, kendisine Ahmed ibn-i Mansur el-Nûşerî'nin naklettiğine göre, o da İbn-i Muhalled'den almış. O da anhu diyor, yâni Bişr'in bizzat kendi ağzından duymuş bu bilgileri ki; babamın adı, dedemin adı budur diye oradan naklen, isminin böyle olduğu tesbit edilmiş oluyor.

Bu tabii güzel bir şey... Ebû Abdurrahman es-Sülemî, kitabı yazan, temiz bir insandır, lafı desteksiz söylemez, mesnedsiz söylemez.

Hadis-i şerîf nakleder gibi, hangi şahıstan almışsa söyler. Biz de bunun, bizde de bir adet olmasını istiyoruz.

Çoğunuz gençsiniz, ilim yolundasınız, ilim öğreniyorsunuz. İstiyoruz ki, karıştırma olmasın, mesnedsiz konuşma olmasın, her şeyin sebebi bilinsin. Falanca şöyle demiştir filanca kitapta diye, böyle her şey senedli, isbatlı olsun.

Biraz kolaylaştı işiniz. Eskiden olsaydı çok isim ezberleyecektiniz, şimdi kitaba isnad ederseniz sözü, biter. Yâni, hiç olmazsa *Tabakâtü's-Sûfiyye'de, Bişr el-Hâfî maddesinde şöyle duydum dersiniz, kaynak göstermiş olursunuz, yetebilir. O da bir hüner tabii.*

Onun için, bir şeyi öğrenirken kaynağıyla beraber öğrenmenize bir adet olur, güzel adet olur diye böyle üzerinde duruyoruz. Siz de bunu adet edinin. Genç yaşta böyle bir şeyi adet edinmek çok güzel olur. İlminiz biriktikçe, ilerledikçe bunun faydasını görürsünüz.

Biz buradan kalkıp hacca gittiğimiz zaman, onlar Hanbelî veya Malikî veya Şafiî, biz Hanefî... Haydi bakalım kapışıyoruz Harem- i Şerif'te, veyahut bir başka yerde... Yok Efendim niye şöyle selâm verdin, yok efendim niye böyle oldu... Allah Allah...

Şimdi ayıkla pirincin taşını! Ben bu adama ne diyeyim, bu adam Arap filan... Anladık ki, *Büyük İslâm İlmihali'nde böyle yazıyor demek yetmiyormuş.*

Evet, Büyük İslâm İlmihali'ni yazan bizim rahmetli ihvanımızdan Ömer Nasûhi Efendi

Hazretleri ama, demek ki her şeyi senetli sepetli, kaynağından, hadis-i şerîften güzelce öğrenmek lâzımmış. Çünkü, adam Ömer Nasûhi Efendi'yi filan tanımıyor ki... Kendisine ille delil göstereceksin; Buhârî şöyle söylüyor, falanca kaynak böyle diyor, şu sayfasına bak diyebileceksin.

O zaman, onların böyle ısrarı da biraz hoşuma gitti. Yâni, ancak bu titizlikle sağlam sözler çürük sözlerden ayıklanabilir.

Çünkü böyle din ve tasavvuf konusunda kitaplar okunduğu zaman, bakıyoruz ki, çok abur cubur şeyler yazılmış. Ondan dolayı da insanlar yanlış bilgilerle bilgilendiklerinden, tasavvuf da çığırından çıkıyor. Söyleyen de hata etmiş oluyor, dinleyen de yanlış yola kaymış oluyor. Onların sıkıştırmasında da bir hikmet var. Yâni, iyi ki sıkıştırıyorlar. Biz de sıkışalım biraz da, her şeyi mesnedli, sağlam öğrenelim, sağlam söyleyelim!.. O da güzel olur.

كُنَيْتُهُ أَبُو نَصْرٍ

(Künyetühû ebû nasr) Bişr Hazretleri'nin künyesi Ebû Nasr'dır.

Arapça'da isimlendirmenin nasıl olduğu üzerinde, yanlışlıklar yapılmasını diye durmuştuk. Bir asıl ismi var, bir baba ismi var, bir lakabı var, bir künyesi var, bir nisbesi var... Aşağı yukarı beş isim olur bir insanı tam tarif etmek için. İsmi tamam; Ali, Veli, Es'ad filan... Babasının ismi, meselâ bazı insanlar babasının ismiyle tanınıyor. Meselâ ibn-i Haldun diyoruz,

ibn-i Haldun'un kendi adını bilen varsa çıksın, söylesin! Ben bilmiyorum. İbn-i Haldun diye geçiyor. Yâni, Haldun'un oğlu diye geçiyor. Bazen böyle tanınıyor. Kendi ismiyle olabilir. Ama herkesin adı Muhammed, herkesin adı Mustafa, herkesin adı Ahmed olunca, hangi Mustafa, hangi Ahmed, hangi Mehmed şeyi çıkıyor. Kendi ismi bir, baba ismi iki... Kendi ismi ve baba ismini söyledin mi, ihtimal iki tane olduğundan karışma ihtimali azalıyor.

Sonra künyesi. Künye umûmiyetle çocuğun ismiyle oluyor. Meselâ, Peygamber Efendimiz'in çocuğunun ismi Kàsım olduğundan Ebü'l-Kàsım künyesi, yâni Kàsım'ın babası demek. Bu asâlet ifade ediyor. Yâni, soylu soplulu insanlara ismiyle hitap etmek ayıp oluyor da, hani biz müdürümüze veya hocamıza veya başka bir şahsa, babamıza ismiyle hitap edemiyoruz ya, onun gibi bir töre var Arapça'da; künyesiyle hitab edilirse nezaket oluyor.

Şimdi Peygamber Efendimiz'in bu üç şeyini sayalım: Ebü'l- Kàsım künye, Muhammed isim, bir de baba adı Abdullah.

Abdullah oğlu Muhammed Ebü'l-Kàsım.

Başka ne oluyor? Bir de lakabı oluyor. Meselâ, Peygamber Efendimiz'in lakabı *el-Emîn imiş. Çok güvenilir bir insan olduğunu müşrikler de itiraf ediyorlardı.*

“—Yalan söylemezsin, doğrusun. Bir şey söylersen inanırız sana!” diyorlardı.

Demekle de kalmıyorlardı, paralarını, kıymetli eşyalarını emanet ediyorlardı da, Peygamber

Efendimiz hicret edeceği zaman emanetleri Hazret-i Ali Efendimiz'e verip:

“—Bunları sahiplerine iade et!” diye söylemişti, oradan biliyoruz.

Yâni müslümanlığı kabul etmeden önce Muhammed el-Emin diye şöhreti var, herkes güveniyor ve veriyor; kabul ediyor, sözüne itibar ediyor. Demek ki, el-Emîn lakabı oluyor.

Bişr Hazretleri'nin lakabı: El-Hàfî, ayağı çıplak. Öyle lakab almış nedense?.. Tevazuan da olabilir, veyahut bir sebebi de vardır, ondan da olabilir.

Bir de nisbe diyoruz, yâni nereli bu adam?.. Elazığlı mı, Konyalı mı, Ankaralı mı, Samsunlu mu filan?.. O da umûmiyetle bulunduğu şehrin sonuna bir î getirilerek oluyor. Ama her zaman da öyle olmuyor, biraz da değişiklikler oluyor. Meselâ Konya, Konyaî demiyorsun da Konevî oluyor. Bursa diyorsun, Bursavî oluyor. Bazen ufak tefek değişiklikler olabiliyor ama, umûmiyetle sonunda î oluyor. İstanbulî veya Mekkî veya İskenderî veya Bağdâdî gibi.

O da yer adını bildiriyor. Demek ki bir insanın ismi böyle oluyor. Bu kadar şeylerden müteşekkil olursa, tam tarif edilmiş oluyor o insan; karışmaz, ismi sağlam anlatılmış olur.

Bişr Hazretleri'nin künyesi Ebû Nasr'mış, babasının adı el- Hâris. Elif-lam da önemlidir. Babası elif-lamlı adını koymuşsa elif- lamlı söyleyeceksiniz. Elif-lâmsız söylemişse elif- lamsız söyleyeceksiniz. Meselâ buna el-Bişr

denmemiş, Bişrun, Bişr denmiş. Ama babası el-Hàris. Pekâlâ. İtiraz yok. Ne derse onu kabul edeceğiz.

Bişr ibn-i Hàris, künyesi ebû Nasr. Ebû Nasr Bişrû'bnü'l-Hàris el-Hàfî. Memleketini bilmiyoruz, memleketini de belki söyleyecek.

أَصْلُهُ مِنْ مَرْوٍ مِنْ قَرْيَةٍ بَكِرْدٍ أَوْ مَا بَرَسَامٍ سَكَنَ
بَغْدَادَ وَ مَاتَ بِهَا وَهُوَ ابْنُ عَمِّ عَلِيِّ بْنِ خَشْرَمٍ

(Asluhû min merv, min karyeti bekird ev mâbersâm) Yâni aslı, kökü, asıl; kök demek, kökü, sülalesinin dayandığı yer, gittiği yer Merv'imiş. Merv şehrinden Bekird veya Mâbersâm isimli köymüş, orada doğmuş. Merv'in nisbesi; Mervezî gelir. Mervî gelmiyor da Mervezî geliyor. O da hatırınızda kalsın. “Bekird veya Mâbersâm köyünden imiş. (Sekene baġdâd) Yâni Horasan'lı ama, Merv şehrinde doğmuş ama, aslı oradan ama, Baġdat'ta oturmuş Bişr Hazretleri.”

O halde tam adını, şimdi beş esasa göre söyleyebilirim: Ebû Nasr Bişrû'bnü'l-Haris el-Baġdâdî el-Hàfî... Baġdatlı Hâfî diye tanınmış olan şahıs diyebiliriz.

(Ve mâte bihâ) “Baġdat'ta öldü. Baġdat'ta yaşadı, Baġdat'ta öldü ama, aslı Merv'den.

(Ve hüve ibnü ammi aliyyi'bni haşrem) “Bu İbn-i Ammi Ali ibn- i Haşrem'in amcasının oğludur.” diyor. O meşhur bir şahıs, rivayetlerde ismi geçiyor. Müellifin tanıdığı bir kimse...

عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ خَشْرَمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ
أَبُو إِسْحَاقِ الْمَرْوَزِيِّ قَدِمَ بَغْدَادَ وَحَدَّثَ بِهَا قَالَ
مُحَمَّدُ بْنُ مُخَلَّدٍ سَمِعْتُ إِسْحَاقَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ
عَلِيِّ بْنِ خَشْرَمٍ وَسَأَلْتُهُ عَنْ نَسَبِهِ عَلَيْنَا عَبْدُ
الرَّحْمَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ خَشْرَمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ
عَطَاءِ بْنِ هِلَالِ بْنِ مَاهَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَكَانَ عَبْدُ
اللَّهِ إِسْمُهُ يَعْفُورٌ فَأَسْلَمَ عَلَى يَدِي عَلَى بْنِ أَبِي
طَالِبٍ فَسَمَّاهُ عَبْدَ اللَّهِ وَبِشْرِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ
عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَطَاءٍ وَهَذَا فِي الْقَرَابَةِ
مُتَسَاوِيَانِ وَكَانَ الْحَارِثُ وَخَشْرَمُ
أَخَوَيْنِ مِنْ أَبِي وَأُمِّ

(Abdu'r-rahmâni'bni aliyyi'bni haşremi'bni
abdi'r-rahman, ebû ishâk el-mervezî) Aynı
Merv şehrindenmiş. (Kadime baġdâd) Baġdad'a
geldi, (ve haddese bihâ) orada hadis öğretti.
(Kâle muhammed'ibni muhalled: Semi'tü ebâ
ishâk abdi'r-rahmâni'bn-i aliyyi'bni haşrem)
Muhammed ibn-i Muhalled isimli şahıs, "Ben
ondan hadis duydum." diyor.

(Ve seeltehû an nesebihî) "Ona, 'Nesebin
nereye gider?' diye sordum, (feemlâ aleynâ)
bize yazdırdı nesebini. Falanca falanca, falanca

falanca diye.” Yâni, (Abdu’r-rahmâni’bni aliyyi’bni haşremi’bni abdi’r-rahmâni’bni atâi’bni hilâli’bni mâhâni’bni abdi’llâh) Bişr’in sülâlesiyle bağlanıyor bir noktada. Demek ki, amcazâde oluyorlar o şahısla.

(Ve kâne abdu’llâh ismuhû ya’fûr) “Abdullah’ın asıl adı Ya’fûr idi. (Feesleme alâ yedî aliyyi’bni ebî tâlib) O Hazret-i Ali’nin önünde, onun eliyle müslüman oldu. (Fesemmâhu abdu’llah) İsmi Ya’fûr imiş ama, Hazret-i Ali, ‘Senin adın Abdullah olsun’ diye ismini değiştirmiş, o ismi almış.” Bu akraba olan şahsın durumu bu.

(Ve bişri’bni’l-hàrisi’bni atâ ve hàzà fî’l-karâbeti mütesâviyân) ikisi akrabalıkta aynı; (ve kâne’l-hàrisü ve haşrem ehaveyni min ebin ve ümmin) o Haşram ve Haris, ikisi ana baba bir kardeşler imiş.

Onu tanıdık. Hatırda kalmaz ama, neşreden söyledi diye okuyoruz. Amcazâde oluyor bu şahıslar.

وَصَحِبَ الْفُضَيْلِ بْنِ عِيَّاضٍ وَكَانَ عَالِمًا وَرِعًا

(Ve sahibe’l-fudâyle’bne iyâd) “Bişr-i Hafî’nin Fudayl ibn-i İyâd ile ahbablığı olmuş, sohbetinde bulunmuş.” Fudayl; kitaptaki birinci şahıstı, hayatını ilk okuduğumuz mübarek zâtı. Devam edenler bilir.

(Kâne àlimen verian) “Bişr Hazretleri alim insandı ve vera’ sahibi idi. Yâni takvâda çok ileri, şüphelilere bile yanaşmayan, çok takvâlî ve alim bir insandı.”

İşte eski mutasavvıfların genel vasfı budur. Bir kere çok iyi alimdirler. Yâni, şeriat ilimlerini çok güzel bilirler ama, tarikatın asıl sermayesi olan takvâda da ileri durumdadırlar. Yâni takî demiyor, takvâ ehli demiyor; veri' diyor. Vera', takvâdan da ileri bir titizlik ismidir. Yâni şüphelilere bile yanaşmamak, her şeyden sakınmak, günahlardan uzak durmak demek.

قَالَ يَحْيَىٰ بْنُ أَكْثَمَ قَالَ لِي الْمَأْمُونِ لَمْ يَبْقَ فِي
هَذِهِ الْكُورَةَ أَحَدٌ يُسْتَحْيَىٰ مِنْهُ غَيْرُ هَذِهِ الشَّيْخِ
بِشْرِ بْنِ الْحَارِثِ

(Kàle yahye'bnü eksem, kàle liye'l-me'mûn: Lem yebka fî hàzihî'l-kûrete ehadün yüstehyâ minhu, gayru hàze's-şeyh, bişrü'bnü'l-hàris.)

Bu Yahyâ ibn-i Eksem isimli fıkıh alimi ki, o da Merv şehrinde, Mervezî'dir yâni. Fıkıhı çok iyi bilirdi. Ahkâm-ı şeriatı çok iyi bilirdi.

Halife Me'mun, onu Bağdad'a kadı yapmış. Yâni Emin, Me'mun, Mu'tasım var ya Abbasi halifelerinden, Me'mun halife Yahye'bni Eksem'i Bağdad'a kadı yapmış. *(Kemâ kâne edîben şâiren)* Aynı zamanda edebiyâta aşinâ ve şiir de yazacak kadar edebiyat kabiliyeti yüksek bir kimseymiş o Yahyâ. "Hacca gittikten sonra 242 senesinde vefat etmiş ve Rebze'de defnolunmuş. O bir kasaba adıdır hac yolunda. Oraya defnolunmuş.

Şimdi, bu Yahyâ diyor ki, yâni Me'mun halifenin

Bağdad'a kadı yaptığı şahıs diyor ki: (Kâle liye'l-me'mûn) halife Me'mun demiş ki: (Lem yebkà fî hàzihî'l-kûre) "Bu dünya küresinde, yeryüzünde kalmadı hiç (ehadün yüstehyâ minhu) kendisinden utanılacak, hayâ edilecek bir adam kalmadı, ancak şu ihtiyar müstesnâ, yâni Bişr el-Hafî müstesnâ." demiş.

Yâni hükümdar, Abbasî hükümdarı Me'mun halife söylüyor bu sözü. İnsan kalmadı utanılacak, bir bu var. Utanıyor demek ki. Yâni, yanına gittiği zaman diz çöküyor, utanıyor, saygı duyuyor, sevgi duyuyor, hürmet ediyor yâni. Öyle bir kimseymiş. Hükümdarın böyle utandığı, yanına gittiği zaman mahcubiyet duyduğu, kendi halini düşünüp de, böyle nefis muhasebesi filan zihninden geçirip de utandığı bir büyük zât.

Zaten evliyâullahın vasfı neydi?.. Görüldüğü zaman Allah hatırlanılan kimse... Bak utanıyor Me'mun halife. Onu görünce utanıyor. Demek ki ehlullah, evliyaullah olduğunun alâmeti. Bu ifadeden, Bişr'in evliyâ olduğu çıkıyor bir bakıma...

سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدًا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَحْمَدَ بْنَ جَعْفَرٍ
يَقُولُ سَمِعْتُ الْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنَ أَحْمَدِ بْنِ
عَصَامِ الْبَغْدَادِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ
بْنَ أَحْمَدَ الْبُرْدَانِيَّ يَقُولُ قَالَ يَحْيَى بْنُ أَكْثَمٍ هَذَا
مَاتَ بِشْرُ بْنُ الْحَارِثِ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ لِعَشْرِ
خَلْوَنَ مِنَ الْمُحَرَّمِ سَنَةَ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ وَمِائَتَيْنِ

(Semi'tü ebâ muhammeden abde'llâhe'bne ahmede'bni ca'ferin, yekülü: Semi'tü'l-abbâse'bne abdi'llâhi'bni ahmede'bni usâm el- bağdâdî, yekül, semi'tü fülân yekül kâle yahye'bnü eksem hâzâ mâte bişrû'bnü'l-hârisi yevme'l-erbiâi li-aşrin halevne mine'l-muharrem senete seb'in ve işrîne ve mieteyn.) Yine bu aynı Yahye'bni Eksem ki, bu Bişr'in hem Bağdad'ta muasırı oluyor, hem de alim bir kimse, kadı. Bu rivâyet oradan geliyor.

O demiş ki, bu Yahye'bni Eksem demiş ki: “Bişr ibni'l-Hâris Hazretleri çarşamba günü vefat etti.” (Yevmü'l-erbiâ') Çarşamba demek. Erbiâ dört kelimesiyle ilgili Arapça'da. Farsça'da da çar dört demek. Çarşamba, erbiâ', yevmü'l-erbiâ' Çarşamba... Aynı şey yâni. Haftanın pazara göre dördüncü günü.

Pazar günü yevmü'l-ehad'dir, pazartesi yevmü'l-isneyn'dir, salı yevmü's-sülâsâ'dır, çarşamba da yevmü'l-erbiâ'dır, perşembe de yevmü'l-hamîs'tir, o da beş kelimesiyle ilgili. Böyle sıralamışlar.

İranlılar da aynı rakamla gitmişlerdir. Yekşenbe, düşenbe filan diye böyle gitmişlerdir. Bir iki üç diye gitmişlerdir yâni.

Çarşamba günü vefat etmiş. (Li-aşrin halevne mine'l- muharrem) “Muharrem'den en sona kalan on içinde...” Ne demek oluyor? Muharrem ayının yirmisi geçtikten sonra vefat etmiş. Belki yirmisidir, belki yirmi biridir. Tam gününü söyleyemiyor.

Bir ayı üçe ayırıyor Araplar. Birincisine aşr-i evvel derler, (el- aşrû'l-evâil) derler yâni, ilk onu teşkil eden günler derler. Ortadaki on güne (el-aşru'l-evâsit) derler. (Aşru'l-evâsit) ortadaki on gün. Sonuna da (el-aşrû'l-evâhir) yâni son günleri içine alan aşr mânâsına.

Bu Muharrem'in yirmisinde ölmüş. Biz hangi aydayız şu anda? Muharrem'deyiz, üçündeyiz. Yâni iki hafta daha geçti mi, iki hafta birkaç gün geçti mi vefatının sene-i devriyesi olacak. Ne zaman vefat etmiş?(Senete seb'in ve işrîne ve mieteyn) 227 hicrî senesinde vefat etmiş.

227 hicrî senesi milâdî hangi seneye tekabül eder? Bulmak için cetveli vardır. Hicri tarihleri miladiye çevirmek için cetvel vardır. Karşısına bakarsınız, ay gün Muharrem hangi miladi seneye rastlıyor, anlaşılabilir. Ama kaba saba bir ölçüyle takrîbî bir rakam söylemek gerekirse: 227'nin içinde kaç 33 var? Yedi tane. Yedi sene çıkartın 227'den, 220 kaldı. 622'yi ekleyin, 842'lerde vefat etmiş yâni.

Miladi 842'lerde filan vefat etmiş. Niye 33'ü bulup çıkartıyoruz içinden? Çünkü 33 senede bir sene fark yapıyor miladi seneye göre. Kaç tane 33 sene geçmişse o kadar sene fark yaptığından, o farkı düşüyoruz, 622'nin üstüne kalanı ekleyerek milâdî seneyi buluyoruz.

Bu da hatırunuzda kalsın. Karşılaştıkça, sağ oldukça arada böyle gene söyleyeceğim ki, zihninize yerleşsin diye. Demek ki 842'lerde filan vefat etmiş olsa gerek.

Aslında bizim güzel bir çalışma yapmamız için, ne yapmamız gerekir?.. Bişr-i Hâfî Hazretleri'ni

başka kitaplardan da okuyup; *Sefînetü'l-Evliyâ'dan*, *ansiklopediden*, *tercüme edilmiş Tezkiretü'l-Evliyâ'dan* filan okuyup, öyle gelmek lâzım! Onlarda yanlış varsa düzeltmek lâzım, burada yanlış varsa ortaya koymak lâzım! Bilimsel, ilmî çalışma böyle olur yâni. O zaman daha da iyi hatırında kalır insanın bilgiler.

وَأَسْنَدَ الْحَدِيثِ

(*Ve esnede'l-hadis*) Yâni ne demek? “*Bişr Hazretleri hadis de rivâyet etmiştir.*”

Bizim Ebû Abdirrahman es-Sülemî Hazretleri bir şahsın hayatını anlatırken belli bir metod uyguluyor: Adını söylüyor, memleketini söylüyor, ne zaman vefat ettiğini filan söylüyor. Ondan sonra da, eğer ilm-i hadisle ilgili bir çalışması varsa onu söylüyor.

Bunun da varmış demek ki. Yâni mutasavvıf ama hadis de rivâyet etmiş. Hadis ravisi aynı zamanda. Kendisi hadisin rivâyet zinciri içinde yer almış olan kimse. Ehl-i hadis aynı zamanda.

Tabii ehl-i hadis olmak çok güzel bir şey. Çünkü hadis ilmi insana bir ciddiyet veriyor. Mesnedsiz söz söylememek, hep ravilerle sözü söylemek, Peygamber Efendimiz'in sünnet-i seniyyesini tam tanımak, iyi tanımak gibi meziyetler kazandırıyor hadis ilmi insana. O bakımdan, bunun hadis rivâyet etmesi, hadisle meşgul olması sünnet-i seniyyeye vukûfunun da bir işareti olmuş oluyor. Yâni alim bir insandı, hadisle de meşgul olmuş. Tam iyi insan olduğu anlaşılıyor.

Bu hadisin rivâyetinin zincirini okuyacak, söyleyecek. Ben de okuyup söyleyeyim:

b. Sarmısağı Çiğ Olarak Yeyin!

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو سَعِيدُ بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ الْعَلَاءِ
الْبُرْدَعِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو طَلْحَةَ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ
عَبْدِ الْكَرِيمِ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي
الْوَرْدِ الْعَابِدِ قَالَ سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ الْحَافِي
يَقُولُ أَخْبَرَنَا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ عَنْ إِسْرَائِيلَ
عَنْ مُسْلِمِ الْمُلَيْتِيِّ عَنْ حَبَّةُ الْعُرْنِيِّ عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

TS. 41/1 (Ahberenâ ebû amrin saîdü'bnü kâsımı'bni ala' el-berzaî, ahberenâ ebû talha ahmedü'bnü muhammedü'bnü abdi'l-kerîm, ahberenâ muhammedi'bni muhammedi'bni evbî'l-verd el-âbid, kâle: Semitü bişre'bne'l-hârisi'l-hâfiye yekül: Ahberene'l-muâfâ ibnü imrân an isrâîl, an müslim el-mülâî, an habbe el-urenî, an aliiyin radiya'llâhu anhu, kâle, kâle'n-nebiyyü salla'llâhu aleyhi ve sellem.)

Bak, ne kadar ismi söyleyerek, Bişr Hazretleri'nin hadis-i şerîfini naklediyor. Müellif her isim için, “Bu adam kimdir, nerede yaşamıştır, ne zaman ölmüştür, nasıl bir insandır?” diye, onları da aşağıda kaydetmiş. Allah râzı olsun...

Hadis-i şerif şu:¹

كُلُوا الثَّوْمَ نِيئًا فَلَوْلَا أَنَّ الْمَلَكَ يَأْتِينِي لَا كَلْتُهُ

(عن علي)

(Külû's-sevme nîen, felevlâ enne'l-meleke ye'tînî leekeltühû)

Efendimiz'in hadis-i şerîfi, Hazret-i Ali Efendimiz'in rivayetiyle, o raviler zinciriyle Bişr'e kadar gelmiş.

Ondan da duyanlar kimlerdi, bu kitabı yazan şahsa kadar olan isimler de burada, ortada... Ne buyurmuş Peygamber SAS Efendimiz:

(Külû es-sevme) “Sarımsağı yiyebilirsiniz, yiyin!” (Nîen) Nîen, çiğ demek. “Sarımsağı çiğ olarak yiyin! (Felev lâ enne'l-meleke ye'tînî) Eğer bana melek gelmemiş olsaydı, (leekeltühû) ben de yerdim.”

Şimdi bu hadis bir bakıma, bizim için önemli bir hükmün bir başka sayfasını gösteriyor.

---

¹ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.245, no:4721; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IV, s.349, no:2190; Cürçânî, *Târih-i Cürcan*, c.I, s.103, no:86; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXIV, s.304, no:13144; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.357; Hz. Ali RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.XV, s.271, no:40939; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.116, no:1951;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XV, s.389, no:15775.

Peygamber SAS buyurmuş ki:²

مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا وَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا
وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ

(خ.م.حم.خز.ق.عن جابر)

(Men ekele sûmen ev basalen felya'tezilnâ)
“Kim soğan veya sarımsak yemişse, bizden uzak dursun; (velya'tezil mescidenâ) bizim mescidimizden de uzak dursun! (Velyak'ud fî beytihî) Evinde otursun!” Yâni, insanlara ezâ vermesin!

Bunu biliyoruz. Onun için, mescide giderken böyle sarımsak, soğan yememeğe dikkat ediyoruz.

Ama sarımsağı hiç mi yemeyeceğiz? Sarımsak da çok şifalı bir şey... Gözünde insanın arpacık olsa... Sarımsağın ucunu biraz kes, arpacığa biraz değdir, tamam o şiş göz hemen geçiyor. Neden? Kuvvetli antiseptik. Çiğ olarak yutarsan bağırsakları dezenfekte ediyor, tansiyonu tanzim ediyor... Birçok hastalıklara iyi geliyor.

Ama bir tek kusuru var; kokusu... Yiyene bir şey değil, yemeyene müthiş kokuyor.

---

² Buhârî, *Sahîh*, c.XXII, s.345, no:6812; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.189, no:875; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.X, s.295, no:3326; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.400, no:15334; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.50, no:13711; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.158, no:6679; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.137, no:9347; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, S.372; Tahâvî, *Şerhü'l-Maânî*, c.IV, s.240, no:6140; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.83, no:1664; Ebû Avâne, *Müsned*, c.I, s.342, no:1222; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.267, no:40910; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.50, no:21468.

Hatta bize gelen, Valide Hanım'a uzun zaman bakmış bir hacı hanım var. İki gün önce bizim mutfakta sarımsak kullanılmışsa, iki gün sonra geldiği zaman kokluyor, "Tamam burada sarımsak var." diyor, o kadar rahatsız oluyor.

Tabii, yemeyeni rahatsız ettiği için, camiye gelirken, cemaate gelirken yemek doğru değil ama, Efendimiz'in tavsiyesi de var, yeyin diye. Neden? Kokusu ezâ veriyor ama, içindeki malzemesi şifa veriyor. İşte "Eğer bana da melek gelmemiş olsaydı, ben de yerdim." buyurmuş. Biz de seviyoruz. Yâni, şahsen ben de seviyorum. Şifalı olduğunu da, yediğimiz zaman görüyoruz.

Bir hadis söylüyor. Daha başka hadislerle de meşgul olsa da, bir nümûne verip geçiyor. Bizim Ebû Abdurrahman es-Sülemî Hazretleri'nin metodu bu. Yâni bütün hadisleri sıralamak gibi bir merakı yok. Bir numûne veriyor, bir çeşni tamam.

c. İnsanlar Üzerine Öyle Bir Zaman Gelecek ki...

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو
بْنُ السَّمَّكِ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرِو السَّبَّيْعِي
قَالَ سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ يَقُولُ يَأْتِي عَلَى
النَّاسِ زَمَانٌ لَا تَقْرُ فِيهِ عَيْنٌ حَكِيمٍ وَيَأْتِي عَلَيْهِمْ
زَمَانٌ تَكُونُ الدَّوْلَةُ فِيهِ لِلْحُمَقَى عَلَى الْاَكْيَاسِ

TS. 42/2 (*Ahberenâ ubeydu'llâhi'bnü usmân, kâle: Haddesenâ ebû amri'bnü's-semmâk, haddesena'l-hasenü'bnü amr es-sebî, kâle: Semi'tü bişre'bne'l-hâris, yekül*)

Şimdi bu rivâyet zinciriyle Bişr'den duymuş ki Hasan ibn-i Amr es-Sebî isimli şahıs, harekelenmiş böylece, aşağıda hayatı hakkında bilgi de var, onları atlıyoruz. Bişr Hazretleri demiş ki:

(Ye'tî ale'n-nâsi zamânün) “İnsanların üzerine bir zaman gelecek ki...” Yâni ileride demek. “Zaman geçecek, günler geçecek, yıllar geçecek, insanların üstüne bir devir, bir zaman gelecek ki, (lâ takarru fîhi aynu hakîmin) o zamanda hikmet sahibi insanın gözü serinlemeyecek. Yâni ilmi, irfanı, hikmeti olan insan rahat etmeyecek.”

Göz serinliği, yâni itibar görmek, sevmekten kinaye... Gözü serinlemeyecekten maksat; sevinmeyecek, sevmeyecek, hürmet görmeyecek, memnun olmayacak, sıkıntıda olacak demek yâni.

Halbuki, hikmet sahibi olmak güzel bir şey... Hikmet sahibi olan hakim insan kıymetli bir insan. Yâni sözü sohbeti yerinde, hükmü isabetli insan demek. Alim, fazıl, kâmil demek. Aslında böyle insanlar baş üstünde tutulur ama, insanlara öyle bir zaman gelecek ki, öyle bir devir gelip çatacak ki, o devirde hakîm olan insan üzüntüde olacak, gözü şenlenmeyecek, gözü serinlemeyecek, rahat etmeyecek.

Niye gözü serinlemek diye tarif etmiş Araplar? Sıcak ülke, gözlerinde hararet oluyor ve güneşin ışığından rahatsız oluyor. Sonunda gözleri bile

görmez olabiliyor, gözleri serinlediği zaman rahat ediyorlar. Oradan göz serinliği sevince sembol olmuş, öyle söyleniyor.

Meselâ, Peygamber Efendimiz SAS'ın hadis-i şerîfini ekseriyetle hep bilirsiniz:³

قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ

(Kurretü aynî fi's-salâh) “Gözümün şenliği namazda...” buyurdu. Yâni, namazı çok seviyorum derken sözü söyleyiş tarzı nasıl: “Gözümün serinliği namazda...” Yâni gözüm, gönlüm şenleniyor namazda. Namazı sevdiğini buyurdu.

“Her şeyi sevmedim dünyadan ama, üç şey sevdirdi. Birisi de şu namaz!” demiş oluyor yâni. Oradan da bilirsiniz kelimeyi.

(Ve ye'tî aleyhim zemânün) “Yine insanların üzerine bir devir gelecek çatacak, bir zaman gelecek ki (tekûnü'd-devletü fîhi li'l- hümkâ ale'l-ekyâs) o zamanda işler öyle ters olacak ki, ahmaklar akıllıların başına hükümdar olacaklar, idareci olacaklar. Devlet, yönetim, idare ahmakların eline geçecek, zekîlere hükmedecekler.”

---

³ Neseî, *Sünen*, c.VII, s.61, no:3939; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.128, no:12315; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.174, no:2676; Taberânî, *Mu'cemü'l- Evsat*, c.V, s.241, no:5203; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.199, no:3482; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.78, no:13232; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.280, no:8887; İbn-i Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, c.I, s.398; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.371, no:6812; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.303; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.III, s.135, no:1234; Ukaylî, *Duafâ*, c.II, s.160, no:666; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LX, s.454; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.143, no:2733; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.449, no:18912, 18913; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.73, no:1089; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.IX, s.496, no:8916.

Halbuki aslında hüküm, yönetim, söz akıllıda olması lâzım, ahmakların onlara tâbi olması lâzım, akli ermeyenler kenarda durması lâzım! Akli erenlerin toplumun işlerini çekip çevirmesi, hayra ve hakka götürmesi lâzım. Amma öyle bir zaman gelecek ki ahmaklar başa geçecek, akıllıları yönetecek. Tabii bu kıyamet alâmetidir. Ayakların baş olması, rezillerin, esfellerin, aşağılıkların yukarıya çıkması, alim, fazıl, kâmil insanların ayakların altında kalması, değer hükümlerinin alt üst olması, münkerlerin, kötü şeylerin ma'ruf sayılması, ma'rufların, iyi şeylerin kötü sayılması kıyamet alametidir. Bunlar cemiyetin bozulduğuna tefessüh ettiğine alâmettir. İşte öyle olacak diye buyurmuş.

Tabii, iki şekilde söylenebilir böyle sözler. Bir: Ya Peygamber Efendimiz'den duymuştur; sohbetinde anlatırken böyle sözleri hadis-i şeriflerden çıkararak söylemiştir de, not alanlar yazmışlardır. Bîşr Hazretleri böyle dedi. Ama nereden aldı istikbâle ait bilgiyi? Tabii Peygamber Efendimiz'den almıştır. O nereden aldı? Cebrâil vasıtasıyla Allah'tan vahiyle, Allah'ın bildirmesiyle bildi.

İkinci şekil nasıl olabilir: Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin evliyasıdır, sevgili kuludur, Allah-u Teâlâ Hazretleri rüyada gösterir veya rüya olmadan gösterir. Gözünden perdeyi kaldırır, gösterir istikbalde ne olacağını, neler olup biteceğini, o şehirde ne olacağını, ileride ne olacağını gösterebilir. Çünkü Allah-u Teâlâ Hazretleri her şeye kâdirdir. Ve buna benzer haberleri de duyuyoruz, biliyoruz.

İstikbale ait olacak şeyleri söyleyebiliyorlar.

Bahâeddin-i Nakşibend Efendimiz Hazretleri daha doğmadan, Muhammed Baba Semmâsî Hazretleri oralardan geçerken, “Buradan bir arif çocuk dünyaya gelecek!” diye söylemiş. Buna benzer şeyler olabilir. Çünkü Allah indinde geçmiş ve gelecek bahis konusu olmadığı gibi, sevgili kulları da zamanın gerisine ve ilerisine doğru ıttıla ve sefer ederler. Tayy-i zamânla, tayy-i mekânla bu gibi şeyleri keramet olarak söyleyebilirler.

Kerâmet ne demek?.. İkrâm demek. Kerâmet olarak, yâni Allah’ın bir ikramı olarak. Bu gibi şeyleri bilebilirler, söyleyebilirler. Ama bu da nasıl olduğu belli olmuyor.

Yalnız biz biliyoruz ki, Peygamber Efendimiz buna benzer hadis-i şerîflerle kıyametin alâmetlerini, böyle şeylerin olacağını bildirmiştir.

Muhtemelen, Efendimiz’den aldığı bilgiyle bunu söylemiş olabilir Bişr Hazretleri.

d. Ahmak ve Cimri İle Arkadaşlık

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ النَّظْرُ إِلَى
الْأَحْمَقِ سُخْنَةٌ الْعَيْنِ وَالنَّظْرُ إِلَى الْبَخِيلِ يُقَسِّي
الْقَلْبَ

TS. 43/3 (Ve bi-isnâdihî kâle semi’tü bişren yekûl) Yine aynı şahıs yine aynı rivâyet zinciriyle naklediyor, rivâyet ediyor ki Bişr’in şöyle söylediğini işitmiş bu zât, aynı şahıs.

(En-nazaru ile'l-ahmaki suhnetü'l-ayni, ve'n-nazaru ile'l-bahîli yukassi'l-kalb) Buyurmuş ki Bişr Hazretleri: "Ahmak insana bakmak gözü ısıtır." Gözün ateşi gibi, gözü ateşli hastalığa düşürür diyelim biz iyi anlaşılın diye. Isıtmaktan bir şey anlaşılmaz da, bizim insanımız anlamaz. Yâni, gözü hasta eder. Ahmak insana bakmak gözü hasta eder. Ateşlere düşürür yâni, yataklara düşürür diyelim.

(Ve'n-nazaru ile'l-bahîl) "Cimri insana bakmak da (yukassi'l- kalb) gönlü kasvetlendirir, karartır." En iyisi böyle insanların yanlarına yanaşmamak... Yâni doğrusu, akıllı insanın işi nedir? İyi insanlarla ahbablık etmektir.

Ahbabını iyi seçemezsen, ondan zarar görmeye başlarsın. Çünkü ya gözün ısınmaya başlar, kör olacak yavaş yavaş. Çünkü göz ısınır, ateşlenir, hop arkasından remed olur, bilmem ne olur, bir bakarsın körlük gelir. Arapların ülkelerinden bildikleri o. Körlük gelir arkasından. Veyahut cimriye bakarsın kalbin kararır; üzüm üzümüne baka baka karardığı gibi, veyahut kişi refikinden azdığı gibi... Sonunda senin de elin titremeye, hayır yapmamaya filan başlarsın. Kalp kararmasından, kasvet-i kalpten cömertliği unutabilirsin. En iyisi böyle adamların yanına yanaşmamak...

Büyüklerimiz ne diyorlar?.. Değil böyle derviş olmayan insanlar, dervişlerin gafillerinin bile gafleti insanın gönlüne sirayet eder de, insana menfî tesir yapar.

Onun için, sohbet ettiğin zaman senin ilmini, irfanını arttıracak insanların sohbetinde bulunman lâzım, arkadaşları iyi seçmen lâzım! İşin, başarının yüzde doksanı buradadır inceliği. İyi insanla arkadaş olursan iyiliğe gidersin, kötü insanla arkadaş olursan herkesin kendine göre bir mantığı vardır, sarhoşun da bir mantığı vardır, felsefesi vardır, hırsızın da vardır, rüşvetçi memurun da vardır:

“—Ne yapalım kardeşim evde çoluk çocuk var, geçinemiyoruz, herkes yiyor içiyor, kazanıyor biz Allah’ın kulu değil miyiz?..” bilmem ne filan...

Veyahut öyle edepsizlerden öyle felsefeler var ki:

“Allah gafûrdur, rahîmdir, affeder...” bilmem ne... İyi ama, böyle bile bile sen edepsizce günahlara dal Allah affeder diye, o zaman cezanı bulursun tabii.

İşte o bakımdan, “Ahmağın yüzüne bakmak, gözü hasta eder, ateşlere düşürür. Cimriye bakmak da kalbi kasvetlendirir, karartır.” buyurmuş. Böylelerine yanaşmamalı!

e. Yapmacıklığı Terk Et!

وَبِهِ قَالَ سَمِعْتُ بَشْرًا يَقُولُ إِعْمَلْ فِي تَرْكِ
التَّصْنَعِ وَلَا تَعْمَلْ فِي التَّصْنَعِ

TS. 43/4 (Ve bihî kàle: Semi'tü bişren yekül)
Yine aynı senedle aynı râvî söylemiş ki: (İ'mel

fî terkit'tasannui, ve lâ ta'mel fî't- tasannui) Tasannu'; gösteriş demek, yapmacıklık demek yâni. "Yapmacıklığı terk etmek için özel bir gayret göster. Yapmacık yapmak için bir gayret gösterme!"

Yâni, insanlar, karşısındaki insan zenginse, mevkî makam sahibiyse veyahut kendisini ona beğendirmek isterse başlarlar samimi olmamaya, yapmacıklığa, yâni biraz kendisini beğendirmek için böyle çeşitli şeylere başlarlar, buna tasannu' diyoruz. Böyle bir şey yapma yâni tabii ol, görüldüğün gibi ol, olduğun gibi görün diyoruz ya, öyle tavsiyeler var, duyuyoruz hep.

"Yapmacık yapmaya çalışma, yapmacık yapmamaya gayret et özel olarak ona gayret et." Yâni birisinin karşısına geçip de, tabii durumunu bozup da yapmacık yapmaya çalışacağına öyle yapma; aksine yapmacık yapmamak için, tabii olmak için özel bir özen göster, gayret göster, tabii ol, yapmacık yapmamaya dikkat et deniliyor.

İkramın öyle olsun, soru sorman öyle olsun, konuşman öyle olsun, haksız yere, boş yere, lüzumsuz yere fazla iltifat etme. Çünkü o da zarar görür yalan yanlış pof poflardan vs.den. Yapmacıklıktan kaçın. Giyiminde kuşamında her şeyinde tabii olmaya gayret et diye tavsiye buyurmuş.

f. Sabr-ı Cemîl

وَبِهِ قَالَ سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ الصَّبْرُ الْجَمِيلُ
هُوَ الَّذِي لَا شَكْوَى فِيهِ إِلَى النَّاسِ

TS. 43/5 (Ve bihî kâle semi'tü bişren yekül) Yine aynı senedle aynı şahıs diyor ki: "İşittim, Bişir Hazretleri şöyle diyordu: (Es-sabrü'l-cemîlü, hüve'llezî lâ şekvâ fîhi ile'n-nâs)

Sabr-ı cemîl... Duymuşsunuzdur bu tâbiri. Sabr-ı cemîl, yâni iyi bir sabır, güzel bir sabır göstermek. Birisi hastalanıyor, vefat etmiş oluyor filan, diyoruz ki:

"—Allah sabr-ı cemîl, ecr-i cezîl ihsân etsin sana. Yâni güzel bir sabır nasib etsin... Büyük sevaplar versin..." diyoruz.

Sabr-ı cemîl; insanın Allah'ın hükmüne itiraz etmemesi, başına gelen kader-i ilahiye, musibeti, belâyı olgun bir şekilde karşılaması, kulluğunda bir sarsıntıya düşmemesi, Allah'a itiraz durumuna geçmemesi; sabırsızlık gösterip, cezâ ve fezâ göstermemesi aslında ama şöyle bir tabirle anlatmış Bişir Hazretleri:

(Es-sabrü'l-cemîlü, hüve'llezî lâ şekvâ fîhi ile'n-nâs) "Sabr-ı cemîl; belâ, musîbet, hastalık, dert filan geldiği zaman, hiç başkasına yakınma olmayan sabırdır."

Yanıp yakılıp herkese anlatır ya insan; şöyle oldum, böyle oldum, perişan oldum, başıma şunlar geldi, ah kardeşim sorma, bilmem ne filan... "Başkasına yakınma olmayan sabır sabr-ı cemîldir." Susacak yâni, ses çıkartmayacak, belli etmeyecek, şikâyet etmeyecek. Çünkü Allah'ın takdiriyle geldi. El-hamdü lillah diyecek, çok şükür bu halimize de diyecek filan. Yâni şekvâ olmayacak, şikâyet olmayacak.

Şekva oldu mu ne olur? Sabrın sevabı kaçır.

إِنَّمَا يُوفَى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

(الزمر: ١٠)

(*Innemâ yüveffe's-sàbirûne ecrâhüm bi-gayri hisâb.*) [Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir.] (Zümer, 39/10)

Sabırlılara çok mükâfat vardır, bi-gayri hisâb mükâfat vardır, Ama sabretmediği zaman onun mükâfatı kaçar.

Sabır ne zaman olacak?

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:⁴

الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

(خ.م.د.ت.ن.ه.حم.ط.طس.ع.هب.ق.عد.عن أنس؛ع.عن أبي هريرة)

(*Es-sabru inde's-sadmeti'l-ûlâ*) “Sabır, darbe ilk geldiği zaman gösterilir.” Yâni, o ilk anda, insan kendisini tutmağa dikkat etmelidir.

Ondan sonra, üç gün, beş gün geçti mi, istese de zaten sabırsızlık gösteremez. Her şeyin bir zamanı var.

---

⁴ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.438, no:1240; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.637, no:926; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.210, no:3124; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.314, no:988; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.22, no:1869; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.509, no:1596; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.130, no:12339; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.272, no:2040; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.222, no:6244; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.176, no:3458; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.119, no:9702; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.65, no:6919; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.362, no:1203; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.208, no:1368; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.172, no:249; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.1477; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.356, no:799; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.99; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.352, no:7373; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.415, no:3842; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.453, no:6067; Ukaylî, *Duafâ* c.III, s.463, no:1519; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.272, no:6510, 6511; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.246, no:647; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VII, s.355, no:6462 ve c.XIV, s.52, no:13769.

İlk başta dişini sıkabiliyor mu, sabredebiliyor mu, asıl sabır o. Bağırıp çağırıp da üç gün geçtikten sonra yatmış, kalkmış, uyumuş, uyanmış, yemiş, içmiş, dinlenmiş, sinirleri yatışmış, şimdi sabrediyor.

Geçmiş ola! Geçmiş ola! Sen ilk gün sabredecektin. İlk gün bağırдың, çağırдың, yaka yırttın, saç baş yoldun... Neler neler söyledin. Bak teybe alsaydık da, bir dinleseydin bakalım sen. Şimdi sabrettim diyorsun. Seninki sabır değil, sinirlerin yatıştı artık, bitti. Sabrın mevsimi geçti. Geçmiş ola! Bitti. (*Es-sabrü inde's-sadmeti'l-ûlâ*) İlk başta, darbe gelip ilk çarptığı zaman sıkı duracaksın, feveran etmeyeceksin.

Tabii, Allah belâ vermesin, üzüntü vermesin, hastalık, gam, keder vermesin... İlk önce onu isteyeceğiz.

*Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:*⁵

سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ

(ك. عن جابر)

(*Selu'llàhe'l-àfiyete*) “Allah’tan afiyet isteyin!”

---

⁵ Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.40, no:4342; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.65, no:790; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.615, no:10906; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XVI, s.36, no:16146; RE.467/7.

Oh, bizim de işimize geliyor. Yâ Rabbi! Biz senden dünyada, ahirette, her yerde, her zaman afiyet isteriz. Hastalık istemeyiz, dert istemeyiz, üzüntü istemeyiz... Şenlik isteriz, esenlik isteriz, hoşluk isteriz, rahatlık isteriz... Tamam.

Ama gelir bazen. Ölüm olur... Herkes kalacak değil ya birisi ölecek. Yâni ne yapacaksın. Ölüm olur. Hastalık olur. Karnı ağrır insanın, başı ağrır, dişi ağrır, arabasının kapısı çarpılır, bilmem nesi olur. İşinde birtakım üzüntüleri olur... Ne yapacak? Sabredecek.

Başkasına şikâyet olmazsa sabr-ı cemîl olur, şikâyet olursa sevabı gider.

g. Emin Kimse Olmanın Önemi

وَبِهِ قَالَ سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ لَا تَكُونُ كَامِلًا حَتَّى
يَأْمَنَكَ عَدُوُّكَ وَكَيْفَ يَكُونُ فِيكَ خَيْرٌ
وَأَنْتَ لَا يَأْمَنُكَ صَدِيقُكَ

TS. 43/6 (Ve bihî kâle semi'tü bişren yekûlü: Lâ tekûnü kâmilên hattâ ye'meneke adüvvüke ve keyfe yekûnü fîke hayrûn ve ente lâ ye'menüke sadîkuke.) Güzel bir ifade buyurmuş Bişr Hazretleri. Aynı râvî, aynı senedle naklediyor ki, demiş ki Bişr Hazretleri:

(Lâ tekûnü kâmilên) “Kâmil bir insan olamazsın, (hattâ ye'meneke adüvvüke) düşmanın bile sana güven duymadıkça. Düşmanın bile senden emin olmadıkça, güven duymadıkça, hakîkî kâmil bir

insan olamazsın. (Ve keyfe yekûnü fîke hayrûn) Sende nasıl bir hayır mevcut olmuş olsun ki, (ve ente lâ ye'menûke sadîkuke) senin dostun bile senden emin değil, sana güveni tam değil, güvenemiyor. Senin şerrinden mahfuz değil. Dostlarına bile zararın dokunurken sende nasıl hayır olur?

Asıl kâmil olmak, düşmanın bile senden emin olması, rahat olması veya zarar görmemesiyken, dostun bile zarar görüyorsa, sende nasıl bir hayır olabilir?" diyor.

الْمُسْلِمُ مَن سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

(خ. د. ن. عن ابن عمرو)

RE. 235/7 (*El-müslimü men selime'l-müslimûne min lisânihî ve yedihî.*)⁶ “*Hakikî müslüman, dilinden ve elinden öteki müslümanların zarar görmediği, selâmette olduğu kimsedir.*” diye Efendimiz'in tarifi var, biraz ona benziyor.

Tabii buradaki düşman zihnimize takılabilir.

---

⁶ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.15, no:9; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.6, *Cihad* 9/2, no:2481; Neseî, *Sünen*, c.XV, s.184, no:4910; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.163, no:6515; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.388, no:2716; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.467, no:230; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.391, no:1144; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.56, no:3598; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.214, no:8701; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.187, no:20544; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, s.14; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.271, no:595; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.131, no:166; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.III, s.334, no:1132; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.138, no:2565; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXI, s.271; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IV, s.333; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.I, s.65, *İman* 1/14, no:41; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.187, no:20545; *Müsnedü'l-Hâris*, c.III, s.29, no:615; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Buradaki düşman: Hani insanın müslümanlar arasında da hasımları, düşmanları falan, rakipleri olabiliyor. Yoksa kâfir olan düşmana karşı tabii Allah'ın emri olan çalışmalar, cihad vs. olacak. Tabii ona karşı da böyle pelte gibi olmak mânâsı çıkmamalı buradan.

Çıkacak olan mânâ şu ki: Senin toplum içinde, İslâm cemaati arasında dostun vardır, düşmanın vardır, rakibin vardır, akrabadan bile bazen böyle şeyler olabiliyor.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.17, no:2627; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.104, No:4995; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.379, no:8918; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.406,

no:180; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.54, no:22; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.475, no:8941; Ebû Hüreyre RA'dan.

Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.105, no:4996; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.189, no:6586; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.343, no:19868; Hz. Ömer RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.154, no:12583; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.264, no:510; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.55, no:25; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VII, s.199, no:4187; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.357, no:7432; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.IV, s.20, no:2616; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.109, no:130; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.263; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.24; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.22, no:24013; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.54, no:24; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVIII, s.309, no:796; Fudâle ibn-i Ubeyd RA'dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.593, no:6200; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.I, s.369, no:1137; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.113, no:3745; Bilâl ibn-i Hâris el-Müzenî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.III, s.293, no:3444; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.II, s.443, no:1667; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.1239; Ebû Mâlik el-Eş'arî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.197, no:444; Muaz ibn-i Enes RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.149, no:738-740, 748, 749; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.210, no:2304; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXII, s.171, no:24582-24584.

Yâni kâmil bir insan olmak için, düşmanın bile sana güvenmesi lâzım. Tamam o öyledir, o emin insandır, hıyanet etmez, paranı çalmaz, çırpamaz, hesapta bir oyun oynamaz vs. filan gibi güven duyması lâzım. Dostun bile sana güvenemiyorsa, sende nasıl bir hayır olabilecek?.. Düşmanın bile senin eminliğini ikrar etmesi lâzım.

Demin söyledik, Peygamber Efendimiz bu durumdaydı. Peygamber Efendimiz'e müşrikler de *Emîn* diyorlardı, *Muhammed el-Emîn* diyorlardı. “Sözünü kabul ederiz. Sen dağın öbür tarafından düşman geliyor desen, geliyordur, doğru söylüyorsun.” diyorlardı. Hakemliğine müracaat ediyorlardı, mallarını emanet bırakıyorlardı. Böyle olması lâzım kâmil olmak için.

h. Kulluk ve Şehvetler

وَبِهِ قَالَ سَمِعْتُ بَشْرًا يَقُولُ لَا تَجِدُ حَلَاوَةَ
الْعِبَادَةِ حَتَّى تَجْعَلَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ الشَّهَوَاتِ حَائِطًا
مِنْ حَدِيدٍ

TS. 43/7 (Ve bihî kâle semi'tü bişren yekül) Yine aynı râvî, aynı senedle nakletmiş ki: (Lâ tecidü halâvete'l-ibâdeti hattâ tec'ale beyneke ve beyne'sş-şehvâti hàitan min hadîd.)

(Lâ tecidü halâvete'l-ibâdeh) “İbadetin, kulluğun tadını hissedemezsin, ibadetin tadını duyamazsın, (hattâ tec'ale beyneke ve beyne'sş-şehvâti hàitan min hadîd) kendin ile şehvât-ı

nefsâniyen arasında, arzuların arasında demirden bir duvar yapmadıkça ibadetin tadını duyamazsın!”

Bu kuvvetli bir söz... Yâni ne demek istiyor Bişr Hazretleri: İbadetin tadını duymak için, şehvâtı terk etmek lâzım! Öyle terk etmek lâzım ki, zayıf bir terk değil, sanki onlarla aranda demirden bir duvar varmış gibi terk etmek lâzım!.. Kerpiçten merpiçten olursa, tuğlaları filan söker, yine öbür tarafa geçebilir insanlar. Demirden bir duvar yapmak lâzım.

Nedir bu şehvât?.. Tabii nefsin şehvetleri çoktur. İnsanın şehvetleri yaşına göre öne çıkar şehvetleri. Küçükken şehvet-i batn vardır, yâni mide şehveti. Yemek ister, içmek ister, gazoz ister, şeker ister, çikolata ister, helva şekeri ister, kağıt şekeri ister, horoz şekeri ister, elma şekeri ister... Ayranı içer, arkasından gazoz ister, gazozu bitirir, arkasından bilmem ne ister filan... Yâni böyle ister... Yâni midesine hizmet. Onu ister, bunu ister, tatlı ister, turşu ister filan...

Biraz büyüdü mü, şehvet deyince ilk hatırıma gelen, bu sefer şehvet-i ferc denilen bazı cinsel arzular bu sefer. Eğlenmek ister, flört ister, konuşmak ister, bu devirde dans ister, gezmek ister vs. ister vs. ister... Tabii bu korkunç bir arzudur, kuvvetli bir arzudur. Allah bu arzuyu insanların içine koymuş, nesil devam etsin diye koymuştur. Hikmeti vardır, her şey hikmetlidir. Kontrol edilmediği zaman insanların başını en çok belaya sokan budur.

Yâni hapse düşüren, belâya sokan, günaha sokan ekseriyetle budur.

Midenin şehveti yemekle biter. Karnı doydu mu; “—Hadi şunu da ye!”

“—Teşekkür ederim.”

“—Yahu çok tatlı olmuş, bir tabak daha koyayım!”

“—Tamam, pes...” der artık, yâni midesi doydu mu biter.

Şehvet-i ferc evlendiği zaman biter. Kimisinin evlenince de bitmiyorsa, artık onu recm etmek lâzım! Evlendiği zaman bitmiyorsa recm etmek lâzım. Gözü hâlâ dışarıdaysa... Evlenince biter. Bu iki.

Ondan sonra, mal mülk sevgisi gelir. “Evlendim ya bir evim olsa, bir arabam olsa ya, biraz malım olsa ya...” filan diye onu ister. “Bizim bu çocuklar ne yapacaklar, evde ne yiyecekler, ne içecekler?..” filan demeye başlar. Mal mülk sevgisi başlar o zaman da. Onun peşinde koşturur. Uyku uyumaz. Ticarete gider, şunu yapar, bunu yapar, uğraşır, didinir filan, onun peşinde koşar. O da bir kuvvetli arzudur. İnsana çok fedakârlıklar yaptırır, uykusunu kaçırttırır filan. Sonunda para kazanmak için her şeyi yapar.

Kimisi para kazanmak için dinini satar. Kimisi para kazanmak için ahiretini satar. Kimisi para kazanmak için daha kötüsünü yapar. İşte öyle bir şey... Para... Para sevgisi. Para para para... Büyük harflerle yazıyorlar ya: PARA, PARA,

PARA... Herkesin dini imanı haline geliyor bazen. Bu da kuvvetli bir şey! Çünkü para oldu mu her şeyi yapabiliyor. Karnını da doyuruyor, öteki türlü ihtiyaçlarını da gideriyor. Para onun için çok önemli. Onun için çalar, çırpar, rüşvet alır, hırsızlık yapar, aldatır, gadreder, zulmeder vs. vs...

Hadi diyelim bu bakımdan da tatmin oldu, malı da var. Bu sefer: Karnın tok be adam, evlendin, çoluk çocuğun da var, malın da var.

“—Yâhu biraz da şanım şerefim olsa. Mevkiim makamım olsa.” demeğe başlar.

Bu sefer sosyal bir şey istemeye başlar. Şöyle bir mevkî makam sevgisi başlar. Yâni mebus olmak ister. Mebus olmuşsa, “Niye ötekisi bakan oldu da ben bakan olmadım.” der filan... Böyle mevkî makam ister. Bir yerde başkanlık, reislik falan ister. Ve başkalarıyla onun için başkanlık mücadelesine girerler.

Hani haritayı göstermişler Yavuz Selim’e, “İşte dünya bu!” demişler. Şöyle bakmış haritaya, demiş: “İki hükümdar için az. Ancak bir hükümdara yeter.” demiş yâni. Başkasını istemiyor yâni.

Timur ölmüş, koca bir devlet kurmuş. Timur’un oğullarının her birisi saltanatı bölüşmüşler, o onunla kavga ediyor, o onunla kavga ediyor... Semerkand birisinin elinden ötekisinin eline geçiyor. Buhara öbürkünün elinden berikisine geçiyor... Yemişler içmişler birbirlerini, harb etmişler... Kim harb ediyor? Ahmed’le Mehmed, Hasan’la Hüseyin, Ali’yle Veli.

Yâni iki müslüman...

Sonra bir tanesi dayanamamış, mağlûb olmuş, elindeki şehirleri kaybetmiş, Hindistan'a kaçmış, bereketli Hindistan'a kaçmış, orada kâfirler var, putperestler var, Buda'ya tapıyorlar, budistler bilmem ne filan...

Hindistan'ı fethetmiş Bâbüür Şah. O da imparatorluk kurmuş. Bir kısmı da gitmiş Karadeniz'in kuzeyine, Kırım'a vs.ye, o tarafa yayılmış, Altın Ordu Devletini kurmuş, iyi. Kâfire karşı olunca iyi de, birbirlerine bile kardeş kardeşle, mirasta kardeş kardeşle nasıl kavga ederler. Mal sevgisi önemli işte, arkasından mevkî sevgisi önemli. Dört.

Mevkî makam sahibi de oldu mu bu sefer baş olma, en yüksek olma, bir tane olma arzusu gelir. Ondan sonra... Ondan sonra teneşir paklar insanı. Ondan sonra hiç olur ama hiç oluncaya kadar hayatı anlayamaz, şey yapar.

İşte çeşitli şehvetler var. Tabii bazı şehvetler meşrûdur. Meselâ insanın iştahı var, karnım çok acıktı yemek yiyeceğim. Ye! Normal, helal, meşrû tarafından ye!.. Sonra evlenmek. Normal tabii. Çoluk çocuğumuzu biz kendimiz evlendiriyoruz, mürüvvetini görelim, nesil devam etsin, torunlar olsun... Tamam, güzel. Meşrû yollarla tamam.

Fakat bu arzular, bu demin saydığım beş tane değil de bunların her birinden bin bir tane şey çıkar, dal budak sarmıştır. Ve insanları çok meşgul eder. Bu arzular, bu hevesler çok meşgul eder. E ne olacak?..

Bunları terk ettiği zaman ibadetin tadını duyar insan. Bir Şehveti terk ettiği zaman hakikaten Allah onun ağzına bir bal damlatır yâni. Gnlne bir tatlılık yayılır.

Meselâ, diyelim ki bir harama bakacaktı, “Bakmamam lâzım!”

Çok da canı istiyor, bakmak istiyor. Bakmayı istiyor nefsi. “Yok, bakmamam lâzım!” bakmadı. Bakmamaya muvaffak oldu mu, o zaman gönlünde ibadetin lezzeti hâsıl olur. Dimağında ibadetin zevkini duyar.

Bakarsın yatsı namazını daha keyifli kılmıŐ. Bakarsın o gece teheccüde de kalkmış. Bakarsın, sabah namazına camiye gidemiyordu, kalkamıyordu, hoop cami de nasib olmuş. Neden?.. İbadetin tadını verdi Allah, taltif ediyor onu. İbadetin tadı Allah’ın ikramıdır, o tadı bulup da ibadete koŐmak da ikinci bir ikramdır. Bu nasıl hâsıl olacak? Bir Şehveti terk etmekle olacak.

Mekanizma anlaŐılsın diye zetliyorum: İbadetin tadını duymayan ibadete yanaŐmaz. Bir Şehveti tatmin eder, teki Őehvetin peŐine takılır. Şehvet Şehveti eker, sürükler insanı, perişan eder, cehenneme götürür. Onun için, Őehvetlerle kendisi arasında demirden bir sur ve duvar olması lâzım diye, demir diyor yani Bişr Hazretleri. Kemâlâta eriŐmek öyledir.

NameŐr Şehvetleri, istekleri, arzuları, nefsin hevâsını terk etmedikçe insan ibadetin tadını duyamaz ve ilerleyemez. Seyr-i slknde ilerleyemez aziz kardeşlerim.

Bir hadis-i şerîf daha söyleyelim, üç yıldızlı bir bölüm geliyor, orada bırakalım. Arkasında uzun bir şiir var, o bir dahaki haftaya kalsın. Bir arkadaşımız da onu hazırlayıp Türkçe'ye tercüme ederse, bazen öyle güzel şiirler olabiliyor.

i. Dua Günahları Terk Etmektir

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ الدُّعَاءُ
تَرَكَ الذُّنُوبِ

TS. 43/8 (Ve bi-isnâdihî kâle: Semi'tü bişren yekûle) Yine aynı râvî, yine aynı rivâyet zinciriyle gene duymuş Bişir Hazretleri'nin şöyle dediğini: (Ed-duàü terkü'z-zünûb.)

Enteresan bir tarif yapmış Bişir Hazretleri. Diyor ki:

(Ed-duàü) *Dua nedir? İşte el açmak, yâ Rabbi şunu isterim, bunu isterim demek filan... Bizim bildiğimiz dua... (Ed-duàü terkü'z-zünûb.)* “Dua günahı bırakmaktır.” diyor. Ne demek istiyor? Yâni asıl dua, asıl muradına ermek, asıl insana Allah'ın istediğini vermesi, veyahut duasının makbul olmasının şartı nedir?.. (Terkü'z-zünûb) *Günahları bırakmaktır. Sen günahı bıraktın mı, terk ettin mi, o zaman Allah senin duanı kabul eder, isteğini muradını hâsıl eder, verir demek oluyor.*

İşin aslı dönüp dolaşıp neye geliyor; günahları bırakmaya, şehvetleri bırakmaya, arzuları terk etmeye...

O bakımdan, işte dervişliğin aslı esası, işin özü orada olmuş oluyor.

Kendimize hakim olmayı öğreneceğiz, nefsimizi yenmeyi öğreneceğiz. Ramazan'da başlattığımız işi devam ettireceğiz sene boyunca. Yemek yemedik, halbuki helâdi. su içmedik halbuki helaldi, bir müddet içmedik yâni helal olan şeyleri yapmadık. Neye alışmak için? Helâlleri bile bırakmaya alıştık, neye alışmak için? Haramlara hiç düşmemek için. Ramazan'da bir ay eğitim gördük, hadi bakalım aslanım yetiştin, yallah, hadi bakalım Ramazan'ın dışında gez bakalım ortalıkta... Hadiiii... Gene günahlara düşüyor. Eğitimin tamam olmamış, sınıfta kalmışsın, sıfır, geçemedin; bir daha oku. Bir dahaki sene, bir dahaki Ramazan'a kaldı iş.

Yâni nefesine uydu mu insan, nefsinin arzularını dinledi mi tasavvufta, tarikatta ilerleme olmuyor. Gerçekten de olmuyor yâni tasavvuf, tarikat bir keyif ve zevk mesleği değil, kâmil insan olmanın yolu yöntemi. Olmuyor o zaman, olmuyor. O halde nefsimize hakim olmayı öğreneceğiz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlelizden râzı olsun... Nefsini yenmeyi cümlelizize, cümlemize nasib eylesin... Rızâ-ı Bâriye uygun yaşamayı nasib eylesin... Huzuruna yüzü ak, alını açık varacak şekilde ömrümüzü güzel değerlendirmeyi nasib etsin... Hüsn-ü hâtimeyle ahirete göçmeyi nasib etsin...

Şu menkabelerini okuduğumuz Allah'ın sevgili kulu, evliyallahın yanında, Peygamber Efendimiz'in sâdât u meşâyihimizin, büyüklerimizin yanında Firdevs-i A'lâ'ya bi-gayri hisâb, duhûl-ü evvelîn ile dâhil olmayı nasib eylesin... Habib-i Edîbi'ne komşu olmayı nasib eylesin... Cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin...

Bi-hürmeti esrâri sûreti'l-fâtihah!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

04. 07. 1992 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü